

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КАРАГАНДИНСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
КАЗПОТРЕБСОЮЗА

УДК 343.1:340.61

На правах рукописи

А.А. Есимова

ПРОИЗВОДСТВО ПО ПРИМЕНЕНИЮ ПРИНУДИТЕЛЬНЫХ МЕР
МЕДИЦИНСКОГО ХАРАКТЕРА

6М030100 – Юриспруденция

Реферат
магистерской диссертации

Республика Казахстан
Караганда, 2013

Работа выполнена в Карагандинском экономическом университете
Казпотребсоюза

Научный руководитель: _____

(подпись)

доктор юридических наук,

доцент Т.А. Ханов

Объем и структура диссертации. Работа изложена на 77 страницах. Диссертация состоит из введения, двух разделов, включающих четыре подраздела, выводов, списка использованных источников и приложений.

В первом разделе рассматривается уголовно-процессуальный институт производства по применению принудительных мер медицинского характера, в подразделе 1.1 исследуется понятие и правовая сущность производства по применению принудительных мер медицинского характера, в подразделе 1.2 рассматриваются гарантии обеспечения прав и законных интересов лиц, совершивших общественно опасное деяние в состоянии невменяемости, а также лиц, заболевших психическим расстройством после совершения преступления и их процессуальный статус.

Вторая раздел посвящен особенностям производства по применению принудительных мер медицинского характера. В подразделе 2.1 рассматриваются обстоятельства, подлежащие установлению по уголовному делу, расследуемому в отношении лиц, совершивших общественно опасное деяние в состоянии невменяемости или заболевших после совершения преступления психическим расстройством. В подразделе 2.2 излагаются некоторые особенности производства предварительного следствия и судебного разбирательства.

В заключении содержатся выводы и предложения, основанные на проведенном в диссертации исследовании.

При написании использованы 85 литературных источников, в том числе и нормативно-правовые акты.

Перечень ключевых слов: принудительные меры медицинского характера, уголовное дело, совершение общественно опасного деяния в состоянии невменяемости, психическое расстройство, уголовный процесс, защитник, законный представитель.

Актуальность темы исследования. Основные направления стратегии развития теории и практики уголовного процесса страны на ближайшую перспективу определены в Концепции правовой политики, одобренной Президентом Республики Казахстан. Дальнейшее совершенствование казахстанского уголовного судопроизводства исходит из признания приоритетности задачи, связанной с дифференциацией процессуальной формы досудебного производства и судебного разбирательства в зависимости от категории инкриминируемого преступления (деяния).

Одной из таких форм является особый порядок производства в отношении лиц, совершивших общественно опасные деяния в состоянии невменяемости либо заболевших психическим расстройством после совершения преступления.

В последнее время отмечается рост больных страдающих различными психическими заболеваниями и расстройствами психики. По мнению отдельных учёных, число лиц с психическими расстройствами, возникшими только вследствие стресса, составит в ближайшие годы около 10 млн. человек.

В Казахстане рост уровня психических заболеваний привёл к увеличению количества противоправных деяний, совершенных данной категорией граждан.

В уголовном судопроизводстве данная проблема представляет особую актуальность при решении вопросов привлечения или освобождения от уголовной ответственности лиц, страдающих психическими расстройствами и совершивших общественно опасные деяния в состоянии невменяемости либо заболевших психическим расстройством после совершения преступления, и о применении к ним принудительных мер медицинского характера. Ситуация осложняется тем, что выявление лиц, страдающих психическими заболеваниями, представляет определённую трудность. Довольно часто психические расстройства носят латентный характер, их диагностика затруднена, особенно на раннем этапе развития. В последнее время возросло число лиц, имеющих психические расстройства непсихотического уровня, совершивших преступления, многие из которых ранее никогда не обращались за помощью к психиатру.

Глава 54 Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан регламентирует процессуально-правовую специфику и особенности производства по делам о применении принудительных мер медицинского характера. Установленные законом дополнительные гарантии прав и законных интересов невменяемых, отражают современное состояние казахстанской науки уголовно-процессуального права и тенденции ее дальнейшего развития.

16 апреля 1997 г. принят Закон Республики Казахстан «О психиатрической помощи и гарантиях прав граждан при ее оказании», нормы которого впервые создали соответствующую международным принципам и стандартам систему правовых, организационных, экономических и социальных гарантий прав личности, страдающей душевной болезнью.

Системный анализ следственной и судебной практики даёт основание к утверждению о том, что продолжается тенденция увеличения уголовно-процессуальных ошибок и нарушений, допускаемых при досудебном производстве и судебном рассмотрении дел в порядке гл. 54 УПК РК. В этой связи для теории и практики очевидна актуальность исследования проблем, связанных с производством расследования и судебного разбирательства, установления и правильной оценки состояния невменяемости субъекта, принятия своевременных, законных и обоснованных решений по делам этой категории. Среди них к числу приоритетных относятся вопросы о процессуально-правовом статусе невменяемых, представительстве и защите их законных интересов, специфике предмета, пределов и средств доказывания, процессуальное установление единства двух критериев невменяемости — медицинского и юридического. Значимы проблемы, возникающие при назначении и производстве судебно-психиатрических экспертиз, а также особенности производства по уголовным делам на различных его этапах и многие другие важные положения, служащие предметом исследования данной работы.

Существенное значение для следственной и судебной практики РК имеет Постановление Пленума Верховного суда РК № 8 «О судебной практике по применению принудительных мер медицинского характера» от 9 июля 1999 г.

Несмотря на то, что в данное Постановление были внесены изменения и дополнения, многие спорные вопросы до сих пор не нашли своего разрешения и доктринального толкования.

Изложенные обстоятельства неоспоримо свидетельствуют об актуальности избранной темы диссертационного исследования.

Цель и задачи исследования. Цель исследования: на основе комплексного подхода провести научный анализ сущности и системы уголовно-процессуальных гарантий судопроизводства по делам о применении принудительных мер медицинского характера.

Объект и предмет исследования. Объектом диссертационного исследования являются уголовно-процессуальные отношения в правоприменительной деятельности судов и органов уголовного преследования, возникающие, развивающиеся и прекращающиеся при особом производстве в порядке гл. 54 УПК РК.

Методы исследования. При проведении исследования автором применялись постулаты материалистической диалектики, использовались общие и частные методы научного анализа фактов и явлений, образующих предмет изучения. Кроме того, в работе использовались частнонаучные методы такие, как сравнительно-правовой, формально-юридический, прогностический, статистический и другие методы.

Диссертантом изучены и подвергнуты всестороннему анализу источники, содержащие нормы об особенностях производства по исследуемой категории уголовных дел (законы, нормативные постановления Верховного Суда РК, приказы и инструкции органов уголовного преследования).

Эмпирическая база исследования. Результаты диссертационного исследования сформулированы на основе изучения по специально разработанной программе материалов 50 уголовных дел в отношении невменяемых и лиц, заболевших психическими расстройствами после совершения преступления, по которым осуществлялось уголовное судопроизводство 2010-2012 гг., обобщения судебной и следственной практики, официальной судебной статистики.

Полученные результаты, их новизна и практическая значимость.

Научная новизна работы состоит в том, что в Казахстане после введения в действие нового уголовно-процессуального законодательства практически не проводилось исследований особенностей уголовного судопроизводства по делам о применении принудительных мер медицинского характера к невменяемым.

Выводы, предложения и рекомендации, сформулированные в диссертации, имеют значение для последовательного приведения в полное соответствие с международными правилами и стандартами уголовно-процессуального механизма охраны и защиты лиц по данной категории уголовных дел.

В работе разработаны научно обоснованные предложения, направленные на совершенствование правовых механизмов обеспечения прав и законных

интересов невменяемых и лиц, у которых психическое расстройство наступило после совершения преступления.

Теоретическая и практическая значимость работы. Результаты исследования направлены на дальнейшее совершенствование одного из видов особых производств в уголовном процессе. Научные положения, выводы и рекомендации способствуют формированию единых организационно-правовых и уголовно-процессуальных форм осуществления досудебного и судебного производства по делам в связи с необходимостью применения принудительных мер медицинского характера.

По результатам проведенного исследования были сделаны следующие выводы и предложения:

1. С момента установления у лица, совершившего общественно опасное деяние, психического расстройства, исключающего возможность привлечения его к уголовной ответственности и применения уголовного наказания, оно не может занимать процессуальное положение подозреваемого или обвиняемого, и должны быть обеспечены дополнительные гарантии защиты его прав и законных интересов.

Между тем, проведенное исследование позволило констатировать, что многие законные предписания в рассматриваемой области весьма противоречивы и непоследовательны. Проблемы правового регулирования принудительных мер медицинского характера требуют пристального внимания законодателя, корректировки и согласованности норм уголовного и уголовно-процессуального права.

2. При определении понятия принудительных мер медицинского характера необходимо исходить из единства юридических и медицинских аспектов. От этого зависит правильное решение проблем выяснения нуждемости в применении принудительных мер медицинского характера и опасности лица для себя или других лиц, выбора их вида и других обстоятельств.

3. Предлагается изложить ст. 508 УПК РК в следующей редакции:

«В производстве о применении принудительных мер медицинского характера участие защитника является обязательным с момента появления в деле документов, свидетельствующих о наличии психического заболевания (медицинской справки, истории болезни, показаний свидетелей). Защитником по такой категории дел может быть только профессиональный адвокат, имеющий стаж работы по специальности не менее пяти лет».

4. Предлагается ст. 512 УПК РК изложить в следующей редакции:

«Участие законного представителя лица, в отношении которого ведется производство о применении принудительных мер медицинского характера, является обязательным. Он привлекается к участию в деле с момента появления в деле документов, свидетельствующих о наличии психического заболевания (медицинской справки, истории болезни, показаний свидетелей)».

5. Анализ уголовно-процессуального законодательства Российской Федерации показывает, что в части 5 статьи 434 УПК РФ закреплена необходимость установления «...связано ли психическое расстройство лица с

опасностью для него или других лиц либо возможностью причинения им иного существенного вреда». На наш взгляд российский законодатель правильно выделил данное обстоятельство в качестве доказательственного, поскольку именно от того доказана ли эта связь зависит применение или неприменение к лицу принудительных мер медицинского характера. А поведение лица как до, так и после совершения деяния, является лишь характеризующим обстоятельством и в целом не влияет на принятие процессуального решения.

Казахстанский законодатель должен внести соответствующее изменение ст. 506 УПК РК, включив в предмет доказывания данное обстоятельство.

6. Участие адвоката по делам о применении принудительных мер медицинского характера есть его процессуальная деятельность по собиранию, проверке, оценке и использованию доказательств, осуществляемая для опровержения подозрения, обвинения, применения принудительного лечения, защиты прав и интересов лица, в отношении которого ведется производство, смягчения ответственности лица, страдающего психическим расстройством, не исключающим вменяемости, при наличии соответствующих оснований и с учетом особенностей производства по делам данной категории.

Таким образом, положения действующего Уголовно-процессуального кодекса РК относительно производства о применении принудительных мер медицинского характера нуждаются в доработке.

В диссертации предложены пути совершенствования уголовно-процессуального законодательства Республики Казахстан и практики его применения в целях усиления прав и законных интересов лиц, в отношении которых ведется производство о применении принудительных мер медицинского характера.

Основные положения и выводы диссертации опубликованы в 3 научных статьях.

1. Comparative analysis of peculiarities of proceedings on cases of socially-dangerous acts of insanes criminals according to the legislation of Russia and Kazakhstan // Современные тенденции и инновации в науке и производстве: Мат-лы международной научно-практической конф. – Междуреченск, 2013

2. Процессуально-правовой статус невменяемых и лиц, заболевших психическим расстройством после совершения преступления // Актуальные проблемы современности: Международный научный журнал. – Караганда: Карагандинский университет «Болашак», 2013.

3. Участие адвоката по делам о применении принудительных мер медицинского характера // Актуальные проблемы современности: Международный научный журнал. – Караганда: Карагандинский университет «Болашак», 2013.

Диссертацияның көлемі мен құрылымы. Жұмыстың көлемі 77 бетті құрайды. Диссертация кіріспеден, төрт тараушадан тұратын екі тараудан, қорытынды бөлімнен, қолданылған әдебиеттер тізімнен және қосымшадан тұрады.

Бірінші тарауда медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану бойынша қылмыстық істер жүргізу институты қарастырылады, 1.1 тараушасында медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану бойынша іс жүргізудің түсінігі мен құқықтық мазмұны зерттелінеді, 1.2 тараушасында қабілетсіз халде қоғамдық қауіпті әрекет қылған тұлғалардың және қылмыс жасағаннан кейін психикасы бұзылған тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін қамтамасыз ету кепілдіктері және іс жүргізу статустары қарастырылады.

Екінші тарау медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану бойынша іс жүргізудің ерекшеліктеріне арналған. 2.1 тараушасында қабілетсіз халде қоғамдық қауіпті әрекет қылған немесе қылмыс жасағаннан кейін психикасы бұзылған тұлғаларға қатысты тергелетін қылмыстық істі анықтауға жататын жағдайлар қарастырылады. 2.2 тараушасында алдын-ала тергеу мен соттың істі қарауының кейбір ерекшеліктері баяндалады.

Қорытындыда диссертацияда баяндалған зерттеу негізінде жүргізілген қорытындылар мен ұсыныстар беріледі.

Зерттеу жұмысын жазу барысында нормативті-құқықтық актілерді қосқанда 85 әдебиет тізімі қолданылған.

Кілтті сөздер тізбесі: медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шаралары, қылмыстық іс, қабілетсіз халде қоғамдық қауіпті әрекет қылу, психикасы бұзылған, қылмыстық процесс, қорғаушы, заңды өкіл.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. Жакын болашақтағы елдің қылмыстық процессінің теориясы мен практикасының дамуы бойынша стратегиясының негізгі бағыттары Қазақстан Республикасының Президенті мақұлдаған Құқықтық саясат концепциясында анықталды. Қазақстандық қылмыстық сот істерін жүргізуді әрі қарай жетілдіру айып тағылған қылмыстың (әрекеттің) санатына байланысты сотқа дейінгі іс жүргізу және соттың істі қарауы іс жүргізу формаларының бөлінуімен байланысты міндеттердің маңыздылығын танумен тікелей байланысты болып отыр.

Сондай формалардың бірі қабілетсіз халде қоғамдық қауіпті әрекет қылған немесе қылмыс жасағаннан кейін психикасы бұзылған тұлғаларға қатысты іс жүргізудің ерекше тәртібі болып табылады.

Соңғы уақытта түрлі психикалық ауруларға шалдыққан немесе психикасы бұзылған ауру адамдардың саны өсіп келе жатыр. Кейбір ғалымдардың пікірі бойынша, психикасы мәңгіру салдарынан бұзылатын тұлғалардың саны соңғы жылдары шамамен 10 млн. адамды құрайтын болады.

Қазақстанда психикалық аурулардың көбеюі осы санаттағы азаматтармен жасалатын құқыққа қайшы әрекеттер санының өсіміне әкелді. Қылмыстық сот ісін жүргізуде осы мәселе психикасы бұзылған және қабілетсіз халде қоғамдық қауіпті әрекет қылған немесе қылмыс жасағаннан кейін психикасы бұзылған

тұлғаларды қылмыстық жауапкершілікке тартау немесе босату мәселелерін шешуде және бұл тұлғаларға медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану туралы мәселесін шешуде өзекті болып табылады. Психикалық ауруларға шалдыққан тұлғаларды анықтау белгілі бір қиындықтарға соқтыратындықтан, жағдай күрделене түседі. Көбінесе психикалық аурулар жасырын сипатта болады, дамуының ерте кезеңінде оларды диагностикалау қиынға соғады. Соңғы кезде қылмыс жасаған, психикалық емес деңгейдегі психикасы бұзылған, бірақ бұрын психиатр көмегіне жүгінбеген тұлғалар саны өсті.

Қазақстан Республикасының Қылмыстық істер жүргізу кодексінің 54 тарауы медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану туралы істер бойынша іс жүргізудің процессуалды-құқықтық спецификасы мен ерекшеліктері регламенттелген. Заңмен бекітілген қабілетсіз халдегі тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерінің қосымша кепілдіктері қылмыстық істер жүргізу құқығы қазақстандық ғылымының қазіргі жағдайын және әрі қарай дамуының үрдістерін көрсетеді.

1997 жылдың 16 сәуірінде Қазақстан Республикасының «Психиатриялық көмек және көмектің көрсетілуі кезіндегі азаматтардың құқықтарының кепілдіктері туралы» Заң қабылданды, бұл Заңның нормалары алғаш рет жан ауруына шалдыққан тұлғалардың құқықтарын халықаралық ұстанымдар мен стандарттарға сәйкес құқықтық, ұйымдастырушылық, экономикалық және әлеуметтік кепілдіктер жүйесін құрастырды.

Тергеу және сот практикасындағы жүйелік талдау ҚР ҚІЖК 54 тарауының тәртібі бойынша сотқа дейінгі іс жүргізу және сот тергеуі кезінде жүзеге асырылатын қылмыстық іс жүргізу қателіктері мен бұзушылықтардың өсу үрдісі жалғасып жатқандығын дәлелдейді. Теория мен практиканың байланысында бұл санаттағы істер бойынша тергеу жүргізу мен соттың істі қарауымен, субъектінің қабілетсіздік жағдайын тану және дұрыс баға берумен, уақытында, заңды және дәлелденген шешімдер қабылдаумен байланысты тақырып өзетілігі өздігінен анықталады. Осылардың ішінен маңыздылардың қатарына кіретіндері: қабілетсіз тұлғалардың процессуалды-құқықтық статусы, олардың заңды мүдделерін өкілдік ету мен қорғау, дәлелдеу шектері мен құралдары, қабілетсіз деп танылудың екі критерийлерінің (медициналық және заңды) бірігуінің процессуалды танылуы туралы мәселелер. Сот-психиатриялық сараптамаларды белгілеу және жүргізу кезінде пайда болатын мәселелер маңызды болып табылады, сонымен қатар қылмыстық істердің түрлі кезеңдеріндегі жүргізілу ерекшеліктері және осы жұмыстың зерттеу пәні болып табылатын басқа да маңызды ережелер сөз етуге тұрарлық.

Қазақстан Республикасының тергеу және сот практикасы үшін ҚР Жоғары сот Пленумының 1999 жылғы 9 шілдедегі «Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану бойынша сот практикасы туралы» № 8 қаулысы маңызды мәнге ие болып табылады. Айтылған Қаулыға өзгертулер мен толықтырулар енгізілгенімен, көптеген даулы мәселелер бүгінгі күнге дейін әлі өз шешімі мен доктриналық түсініктерін тапқан жоқ.

Жоғарыда берілген жағдайлар диссертацияның зерттеу тақырыбының өзектілігін нықтай түседі.

Зерттеу жұмысының мақсаты мен міндеттері. Зерттеу жұмысының мақсаты: кешенді жұмыс жүргізу жолы негізінде медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану туралы істері бойынша сот жұмысының қылмыстық-процессуалды кепілдіктерінің мәні мен жүйесін ғылыми талдау болып табылады.

Зерттеу жұмысының объектісі мен пәні. Диссертациялық зерттеудің объектісі ҚР ҚІЖК 54-тарауында көрсетілген тәртіпте ерекше жүргізу кезінде пайда болатын, дамитын және тоқтатылатын соттар мен қылмыстық қудалау органдарының қолдануға құқығы бар әрекеттеріндегі өйлімстық іс жүргізу қатынастары болып табылады.

Зерттеу әдістері. Зерттеу жұмысын жүргізу барысында автор материалитік диалектиканың жорамалдарын, зерттеу пәнін құрайтын фактілер мен құбылыстарды ғылыми талдаудың дара әдістерін қолданды. Бұдан басқа, жұмыс барысында жиі қолданылатын ғылыми әдістер де қолданылды, мысалы: салыстырмалы-құқықтық, формальді-занды, болжау, статистикалық және басқа да әдістер.

Диссертант қылмыстық істердің зерттеуге алынған санаты бойынша іс жүргізу ерекшеліктері туралы нормаларды қамтитын дереккөздерді зерттеп, жан-жақты талдады (заңдар, ҚР Жоғары Сотының нормативті қаулылары, қылмыстық қудалау органдарының бұйрықтары мен нұсқаулықтары).

Зерттеу жұмысының эмпирикалық негізі. Диссертация жұмысының қорытындылары 2010-2012 жылғы қылмыстық сот істерін жүргізу, сот және тергеу практикасын, ресми сот статистикасын қорытындылау жүзеге асырылған қабілетсіз тұлғалар және қылмыс жасағаннан кейін психикасы бұзылған тұлғаларға қатысты арнайы әзірленген бағдарламасы бойынша 50 қылмыс істерінің материалын зерделеу негізінде жасалды.

Қорытынды нәтижелер, жаңалығы мен практикалық маңызы.

Жұмыстың ғылыми жаңалығы Қазақстанда жаңа қылмыстық іс жүргізу заңдылығы енгізілгеннен кейін қабілетсіз тұлғаларға қатысты медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану туралы істері бойынша қылмыстық сот ісін жүргізу ерекшеліктерін зерттеу жұмыстары мүлдем дерлік жүргізілмеуі болып табылады.

Диссертацияда көрініс тапқан қорытындылар, ұсыныстар мен нұсқаулықтар қылмыстық істердің осы санатындағы тұлғаларды сақтау мен қорғау қылмыстық іс жүргізу механизмінің халықаралық ережелері мен стандарттарына толық сәйкестігін жүйелі жүзеге келтіру үшін маңызды болып табылады.

Диссертацияда тұжырымдалған қорытындылар, ұсыныстар мен нұсқаулықтар қылмыстық істердің осы санатындағы тұлғаларды сақтау және қорғау қылмыстық іс жүргізу механизмінің халықаралық ережелері мен стандарттарына толық сәйкестігін жүйелі жүзеге келтіру үшін маңызды.

Жұмыста қабілетсіз тұлғалар және қылмыс жасағаннан кейін психикасы бұзылған тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін қамтамасыз ететін құқықтық механизмдерін жетілдіруге бағытталған ғылыми негізделген ұсыныстар берілген.

Жұмыстың теориялық және практикалық маңызы. Зерттеу нәтижелері қылмыстық процесте ерекше іс жүргізудің бір түрін әрі қарай жетілдіруге бағытталған. Ғылыми ережелер, қорытындылар мен ұсыныстар медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану қажеттілігіне байланысты істердің сотқа дейінгі және сот ісінен кейінгі жекелеген ұйымдастырушылық-құқықтық және қылмыстық іс жүргізу формаларын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Зерттеу қорытындысы бойынша мынадай нәтижелер мен ұсыныстар жасалды:

1. Қылмыстық жауапкершілікке тарту және қылмыстық жаза қолдану мүмкіндіктерінен басқа қоғамдық қауіпті әрекет қылған тұлғаның психикасы бұзылғанын байқаған сәттен бастап күдікті немесе айыпты процессуалдық жағдайы орын алмауы және оның құқығы мен заңды мүдделерін қорғаудың қосымша кепілдіктерімен қамтамасыз етілуі тиіс.

Сонымен қатар жүргізілген зерттеу нәтижесінде қарастырылған саладағы көптеген заңды шешімдер бір-біріне қайшы келетінін және бірізділік жоқ екенін көрсетті. Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын құқықтық реттеу мәселелері заң шығарушының басты назарында болуын, яғни түзетулер енгізуді, қылмыстық және процессуалды-қылмыстық нормалардың сәйкестігін талап етеді.

2. Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шаралары туралы түсінікті анықтау барысында заңды және медициналық аспектілердің бірлігін ескеру қажет. Бұдан медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану және тұлғаның өзіне немесе басқа да тұлғаларға қауіптілігін, олардың түрі мен басқа да жағдайларды таңдау қажеттілігін анықтау мәселесін дұрыс шешу байланысты.

3. ҚР ҚІЖК-нің 508-бабын мынадай редакцияда жазу қажет:

«Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шаралары туралы іс жүргізуде қорғаушының қатысуы істе психикалық наука екенін куәландыратын (медициналық анықтама, науқастың ауру тарихы, куәгерлердің түсініктемелері) құжаттар пайда болған сәттен міндетті болып табылады. Мұндай санаттағы істе қорғаушы мамандығы бойынша 5 жылдан кем емес жұмыс тәжірибесі бар кәсіби маман болуы мүмкін».

4. ҚР ҚІЖК-нің 512-бабын мынадай редакцияда жазу қажет:

«Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шаралары туралы іс жүргізілетін тұлғаның заңды өкілі қатысуы міндетті болып табылады. Ол психикалық наука екенін куәландыратын құжаттардың (медициналық анықтама, науқастың ауру тарихы, куәгерлердің түсініктемелері) істе пайда болған сәттен бастап осы іске тартылады».

5. Ресей Федерациясының қылмыстық-процессуалдық заңнамасын талдау көрсеткендей, РФ ҚІЖК-нің 5-бабының бөлігінде «тұлғаның психикасы бұзылуы өзіне немесе басқа тұлғаларға қауіптілігіне, не болмаса оның

басқаларға елеулі зиян тигізу мүмкіндігіне байланысты ...» орнату қажеттілігі бекітілген. Біздің ойымызша, ресей заңнамасы дәлелді шарт ретінде бұл жағдайды дұрыс көрсеткен, өйткені дәл осыған байланысты тұлғаға медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шарасын қолдану немесе қолданбау қажеттігі туындайды. Ал тұлғаның қылмыс жасағанға дейінгі және одан кейінгі жүріс-тұрысы тек сипат беретін жағдай болып табылады және тұтастай процесуалды шешім қабылдауға әсері тимейді.

Қазақстандық заң шығарушы ҚР ҚІЖК-нің 506-бабына аталған жағдайды дәлелдеу нысанына қоса отырып, тиісті өзгертулер енгізуі қажет.

6. Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану туралы сот істеріне адвокаттың қатысуы тиісті негіздемелер болған жағдайда және осы санаттағы іс жүргізу ерекшелігін ескере отырып, қабілетсіз екендігін жоққа шығармайтын психикалық ауруға шалдыққан тұлғаның жауапкершілігін жеңілдету мақсатында іс жүргізілетін тұлғаға қатысты күдік пен айыптауды теріске шығару, мәжбүрлі ем-дом қолдану, тұлғаның құқығы мен мүддесін қорғау үшін дәлелдерді жинау, тексеру, бағалау және оны қолдану оның процесуалдық қызметі болып табылады.

Осыған орай қолданыстағы ҚР-ның Қылмыстық іс жүргізу кодексі ережелерінің медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шаралары туралы іске қатысты бөлігі өңдеуді қажет етеді.

Зерттеу еңбегінде Қазақстан Республикасының қылмыстық іс жүргізу заңнамасын жетілдіру жолдары және медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану туралы сот ісін жүргізуге қатысты тұлғалардың құқығы мен заңды мүдделерін күшейту мақсатында оны қолдану тәжірибесі ұсынылған.

Диссертацияның негізгі ережелері мен нәтижелері 3 ғылыми мақалада жарияланған.

1. Comparative analysis of peculiarities of proceedings on cases of socially-dangerous acts of insanes criminals according to the legislation of Russia and Kazakhstan // Ғылым және өндірістері қазіргі бағыттар мен инновациялар: Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Междуреченск, 2013.

2. Қылмыстық іс жасағаннан кейінгі қабілетсіз және психикалық ауруға шалдыққан тұлғалардың процесуалдық-құқықтық мәртебесі // Қазіргі кездегі өзекті мәселелер: Халықаралық ғылыми журнал. – Қарағанды: Қарағанды «Болашақ» университеті, 2013.

3. Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану туралы істер бойынша адвокаттың қатысуы // Қазіргі кездегі өзекті мәселелер: Халықаралық ғылыми журнал. – Қарағанды: Қарағанды «Болашақ» университеті, 2013.

The volume and structure of the research. The work is set out on page 77. The thesis consists of an introduction, two sections including four sub-sections, conclusions, list of sources and applications.

The first section discusses the Criminal Procedure institute proceedings on the application of compulsory medical measures in Section 1.1 and study the notion of legal entity and subject to coercive medical measures discussed in Section 1.2 guarantees the rights and legitimate interests of the persons who committed socially dangerous acts in a state of insanity, as well as those who develop a mental disorder after committing the crime, and their status in the proceedings.

The second section is devoted to the peculiarities of the production of the application of compulsory medical measures. In Section 2.1 discusses the circumstances, to be established in a criminal case under investigation in relation to persons who committed socially dangerous acts in a state of insanity or become ill after the crime mental disorder. Subsection 2.2 describes some of the features of the preliminary investigation and the trial.

Finally, conclusions and suggestions based on research conducted in the dissertation.

When writing used 85 references, including the regulations.

List of key words: compulsory medical measures, a criminal case, a socially dangerous act in a state of insanity, mental disorder, criminal trial, defense counsel, legal representative.

Background research. The main directions of the development strategy of the theory and practice of the criminal process of the country in the short term defined in the Concept of Legal Policy, approved by the President of the Republic of Kazakhstan. Further improvement of Kazakhstan's criminal justice system is based on the recognition of the priorities associated with the differentiation of the form of action pre-trial and trial, depending on the category of alleged crime (offense).

One of these forms is a special procedure in respect of persons who committed socially dangerous acts in a state of insanity or mental disorder cases after the crime.

There has been a growth in patients suffering from various mental illnesses and mental disorders. According to some scholars, the number of persons with mental disorders that arose only as a result of stress, will be in the next few years, about 10 million people.

In Kazakhstan, the increase in the level of mental illness has led to an increase in the number of offenses committed by this category of citizens. In criminal proceedings, this issue is of particular relevance in matters involving or exemption from criminal responsibility of persons with mental illness and committed socially dangerous acts in a state of insanity or mental disorder cases after the crime, and about the use of coercive measures of a medical nature. The situation is complicated by the fact that the identification of persons suffering from mental illness, is a difficulty. Quite often, the disorders are latent, their diagnosis is difficult, especially in the early stage of development. Recently, the increase in the number of persons with the level of non-psychotic mental disorders who have committed crimes, many of which have never asked for help from a psychiatrist.

Chapter 54 of the Criminal Procedure Code of the Republic of Kazakhstan regulates procedural law and the specific features of proceedings on the application of compulsory medical measures. Statutory additional guarantees of the rights and legitimate interests of the insane reflect the current state of Kazakhstan science of criminal procedure process of law and the trends of its further development.

April 16, 1997, the Law of the Republic of Kazakhstan "On Psychiatric Care and Guarantees of the rights of citizens under such care," the rules of which first created the relevant international principles and standards of a system of legal, organizational, economic, and social security rights of the individual suffering from mental illness.

System analysis of the investigative and judicial practice gives rise to the assertion that the continuing trend of increasing criminal procedural errors and abuses committed by the pre-trial and trial of cases in the chapter. 54 CPC RK. In this context, the theory and practice of obvious relevance of the study of problems related to the production of the investigation and trial, the right to establish and assess the state of the subject of insanity, timely, lawful and reasonable decisions on cases in this category. Among them are the priority issues of procedural and legal status of the insane, the representation and protection of their legitimate interests, the specific subject matter, and the limits of evidence, procedural establish unity of the two criteria of insanity - medical and legal. Significant problems associated with the appointment and conduct of forensic psychiatric examinations, as well as features of criminal proceedings at various stages and many other important provisions serving the subject of study of this work.

Essential to the investigative and judicial practices of Kazakhstan has Plenum of the Supreme Court of the RK number 8 "The case law on the application of compulsory medical measures" from July 9, 1999 Despite the fact that this decision had been amended many controversial issues still have not found a resolution and doctrinal interpretation.

The foregoing circumstances are undeniable evidence of the urgency of the chosen topic of thesis research.

The purpose and objectives of the research. The purpose of the study: on the basis of com-meat approach to scientific analysis of the nature and system of criminal procedure guarantees the prosecution of the application of forced measures of medical nature.

The object and purpose of the research. The subject of the dissertation research are penal procedural relationships in law enforcement and the courts of criminal prosecution arising, developing, and stops at a particular production in the order of Sec. 54 CPC RK.

Research methods. The study authors used the postulates of materialist dialectics, used the general and particular methods of scientific analysis of the facts and events that form the subject matter. In addition, the study used privet-scientific methods such as comparative law, legalistic, predictive, statistical and other methods.

Dissertator examined and subjected to a comprehensive analysis of sources containing rules on the production characteristics of the studied categories of criminal

offenses (laws, regulatory decisions of the Supreme Court, the orders and instructions of criminal prosecution).

The empirical base of the research. The results of the dissertation research are formulated on the basis of the study of a specially developed program materials 50 criminal cases against the insane and those who develop mental health problems after the crime, on which the criminal proceedings 2010-2012., Summarizing the judicial and investigative practice, the judicial official statistics.

The obtained results, their novelty and practical significance.

The scientific novelty of this work is that in Kazakhstan after the introduction of the new criminal procedure law virtually no study characteristics of the criminal proceedings in cases of application of compulsory medical measures to the insane.

The findings, suggestions and recommendations made in the thesis, are important for the serial bring it into full compliance with international rules and standards of criminal procedure framework for the protection and the protection of persons in this category of criminal cases.

In the work scientifically sound proposals aimed at improving the legal framework to ensure the rights and legitimate interests of the insane, and persons who have a mental disorder came after the commission of the crime.

The theoretical and practical significance of the research. The results of studies aimed at further improvement of one of the types of special productions in a criminal trial. Scientific positions, conclusions and recommendations contribute to the formation of uniform organizational, legal and criminal procedure forms of pre-trial and trial proceedings in cases due to the need of application of compulsory medical measures.

According to the results of the study were the following conclusions and recommendations:

1. Since the establishment of the person who committed socially dangerous act, mental disorders, excluding the possibility of bringing him to justice and the application of criminal punishment, it can not hold the procedural status of a suspect or accused person and must be provided with additional safeguards for the protection of rights and legitimate interests.

Meanwhile, the study allowed the state that many legal regulations in the area under consideration are contradictory and inconsistent. Problems of legal regulation of compulsory medical measures require close attention of the legislator, adjustments and coherence of criminal law and criminal procedure law.

2. In defining the concept of compulsory medical measures should be based on the unity of the legal and medical aspects. This will determine the correct solution to the problems of needs clarification in the application of compulsory medical measures and face danger to themselves or others, the choice of the type and other factors.

3. Invited to present art. 508 Criminal Procedure Code as follows:

"In the proceedings for the application of compulsory medical measures participation of defense counsel is mandatory since the advent of the documents in the case, indicating the presence of mental illness (medical certificate, medical

records, witness statements). Defender on this type of case can only be a professional lawyer with experience in the profession for at least five years. "

4. It is proposed Art. 512 Criminal Procedure Code to read as follows:

"The participation of the legal representative of the person against whom the proceedings are conducted on the application of compulsory medical treatment is mandatory. He called to participate in the case since the advent of the documents in the case, indicating the presence of mental illness (medical certificate, medical records, witness statements). "

5. Analysis of the criminal procedure legislation of the Russian Federation shows that in Part 5 of Article 434 of the Code of Criminal Procedure fixed the need for "... due to a mental disorder the person a danger to themselves or others, or the possibility of causing other significant harm to them." In our opinion, the Russian legislator correctly identified this as a fact of evidence, as it is proved by the fact whether this association depends on the application or non-application to the face of compulsory medical measures. And the behavior of individuals, both before and after the act, is only describing the circumstances and in general does not impact on the adoption of a decision.

Kazakh legislation should be amended accordingly art. 506 Code of Criminal Procedure to include the subject of proving this fact.

6. Representation by a lawyer for the application of compulsory medical measures has his remedial work on the collection, verification, evaluation and use of evidence, carried out to disprove suspicions, accusations, the use of compulsory treatment, protection of rights and interests of the person against whom the proceedings are conducted, mitigate the liability of a mental disorder, not excluding sanity, for cause, taking into account peculiarities of the production for this category.

Thus, the provisions of Criminal Procedure Code of the Republic of Kazakhstan regarding the production of the application of compulsory medical measures need to be improved.

The thesis proposes ways to improve the criminal procedure legislation of the Republic of Kazakhstan and its implementation in order to strengthen the rights and legitimate interests of the persons against whom proceedings are being conducted on the application of compulsory medical measures.

On the executive summary and conclusions of the thesis were published 3 scientific articles.

1. Comparative analysis of peculiarities of proceedings on cases of socially-dangerous acts of insane criminals according to the legislation of Russia and Kazakhstan // Current trends and innovations in science and industry: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference. - Mezhdurechensk, 2013.

2. Procedural and legal status of the insane and those had mental disorder after the crime // Urgent problems of today: The International Journal. – Karaganda, Karaganda University "Bolashak", 2013.

3. Representation by a lawyer for the application of compulsory medical measures // Urgent problems of today: The International Journal. – Karaganda, Karaganda University "Bolashak", 2013.